

PULK. URBONAS

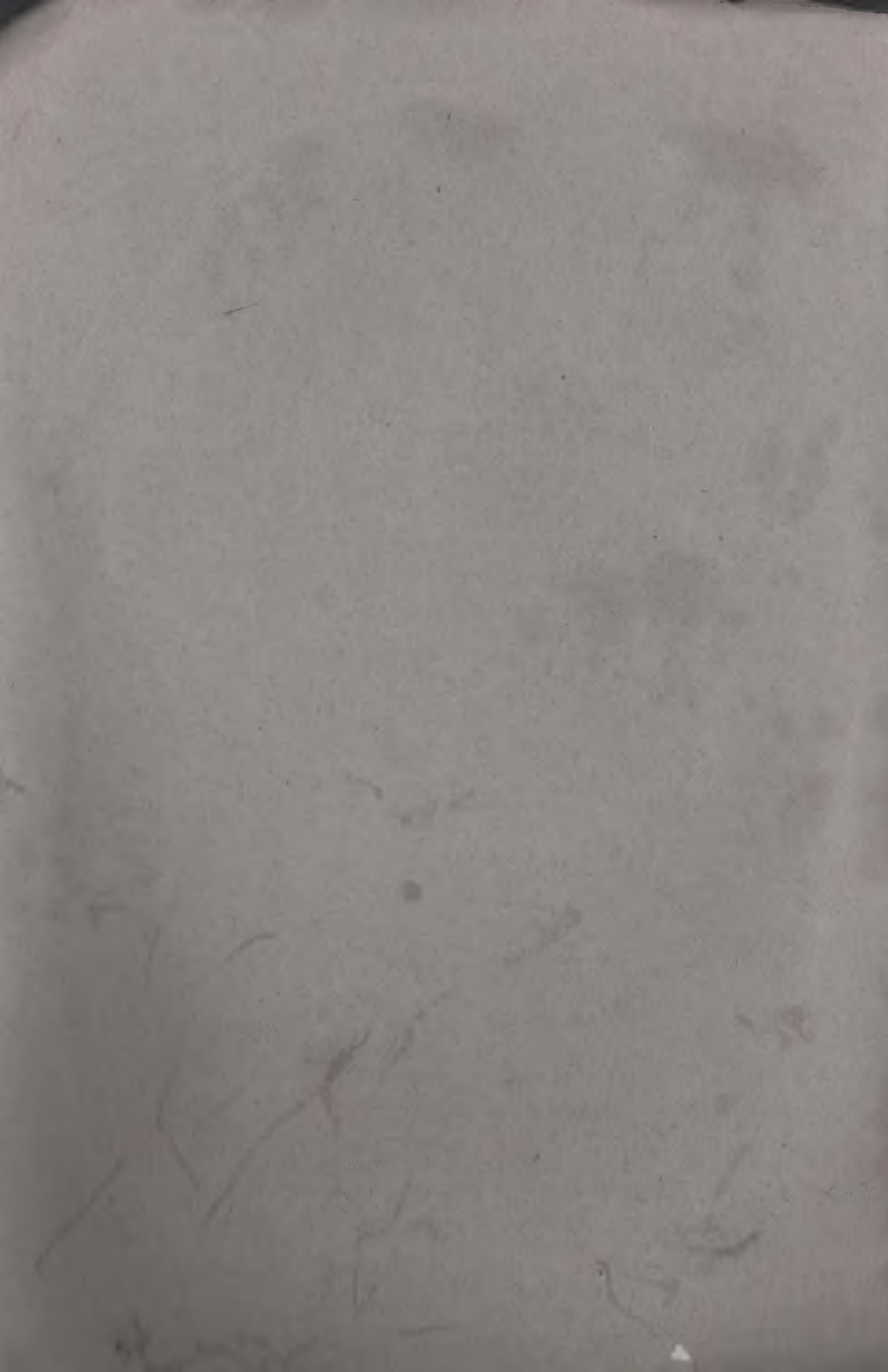
RYŠIŲ ŠUNŲ

DRESAVIMO IR MOKYMO

VADOVĖLIS

VYR. ŠT. SPAUDOS IR ŠVIETIMO SKYRIAUS LEIDINYS

KAUNAS, 1930 — VYTAUTO DIDZIOJO — METAI

PULK. URBONAS *Urb.*

**RYŠIŲ ŠUNŲ
DRESAVIMO IR MOKYMO
VADOVĖLIS**

VYR. ŠT. SPAUDOS IR ŠVIETIMO SKYRIAUS LEIDINYS

KAUNAS, 1930 — VYTAUTO DIDŽIOJO — METAI

358.26 (075)

Ur 28

IR-15.346

LKA biblioteka

099 00082427 3

Keturi šimtai egz. išspausdinti
iš „Mūsų Žinyno“ 66 nr.

„Spindulio“ B-vės spaustuvė

I ž a n g a

Būdamas Vokietijoje ir matydamas vokiečių kariuomenės lauko užsiėmimus, turėjau progos prisižiūrėti ryšių šunų veikimą. Reikia pabrėžti, kad vokiečiai labai rimtai žiūri į ryšių šunų naudojimą ir, kiekvienai progai pasitaikius, plačiai naudojasi jais. Vokiečių ryšių tarnybos instrukcijoje bendra pažiūra į ryšių šunis šitaip apibūdinta: „Karo metu ryšių šunes visur, kur jie buvo drąsių ir prityrusių žmonių vedami, buvo nepamainomi ir apsaugodavo nuo nuostolių ryšių žmones ir bėgikus. Nuo ryšių šunų vadovo asmens, jo specialaus paruošimo ir ryšių šunų mokymo pareina jų darbingumas.

Ryšių šunes naudojami: siųsti pranešimams, nurodymams, schemoms, pašto karveliams, municijai, maistui ir tvarstomajai medžiagai iki 2 kilometrų atstumo pagal šunies atminimą vietos daiktų ir iki 6 kilometrų pagal dirbtinius pėdsakus ir pratęsti lengvajam lauko kabeliui iki 1 kilometro atstumo“.

(Der Nachrichtendienst der Infanterie von Oberleutenant v. Heygendorff).

Iš šių žodžių matyti, kad ryšių šuo vykdo įvairius uždavinius.

Matydamas reikalą ir mūsų kariuomenėje naudoti ryšių šunis, žemiau paliesiu visą eilę klausimų apie ryšių šunų mokymą, jų laikymą ir priežiūrą.

Naudojasi šiais vokiečių šaltiniais: 1. Der Nachrichtendienst der Infanterie von Oberleutenant v. Heygendorff, 2. Oberländer die Dressur und Führung der Gebrauchshundes ir 3. Diecel's Niederjagd.

I. Ryšių šunų naudojimas

Ryšių šunų skyrių sudaro 2 — 4 šunes, iš kurių kiekvienas žino ir pažįsta tik du žmones. Ryšių šunes nubėga vieną kilometrą per 3 — 5 minutes. Ryšių šunų tarnyboje svarbiausios reikšmės turi darbo patikimumas, ir tik antroje eilėje stovi greitumas. Atmindamas vietos daiktus, ryšių šuo bėga tarp dviejų nustatytų punktų, kurių kiekviename yra vienas jo vadovų.

Kad parodytų šuniui jam aptarnauti skiriamą liniją (tarnybos liniją), abu jo vadovai eina į vieną parinktą punktą. Čia vienas lieka, o antras eina

su šunim į kitą galutinį šunies tarnybos linijos punktą. Iš ten jis siunčia šunį, kuris lengvai atsimenta nueitą kelią ir surandą jį, daugiausia, per pusę valandos.

Tuo būdu šuo jau žino savo darbą ir yra jam paruoštas. Jis gali būti siunčiamas tarp šių dviejų punktų ir vykdo visus sakytus uždavinius. Bet per pirmas dvi valandas jį reikia dar nors vieną kartą pasiųsti, kad geriau atmintų bėgimo liniją. Taip daroma kiekvienoj naujoj linijoje.

Iki 1 km atstumo nereikėtų keisti tarnybos linijos, nes šuo turi įprotį grįžti į seną bėgimo liniją.

Naudojant šunį pagal dirbtinius pėdsakus, kiekvienas iš vadovų turi tam tikrą prietaisą su kvepiančiu skystimu. Šiuo atžvilgiu nėra reikalo rodyti šuniui bėgimo liniją. Kai šuo atvyko į vieną jo bėgimo linijos galą, vienas vadovų (kitas lieka vietoje) eina su šunim ir atidaro prietaisą su kvepiančiu skystimu, kuris laša ant žemės. Šis vadovas gali vestis iš karto vieną ar keletą šunų; tas pareina nuo to, ar yra reikalas juos visus tuojuo naudoti. Jei šuo yra tinkamai išmokytas, jis išsyk bėga pagal skystimo kvapą. Šiuo atžvilgiu kiekvienas iš vadovų gali keisti savo stovėjimo vietą, tik reikia tuo pačiu skystimu pratęsti dirbtinius pėdsakus. Ar ilgai tą kvapą šuo užuodžia, tas pareina nuo išpilto skystimo kiekio, nuo oro (sniegas, lietus, vėjas) ir nuo žemės paviršiaus stovio. Tokioj linijoj šuo sklandžiai dirba, vidutiniškai, iki 6 valandų. Esant dideliam šalčiui, į skystimą reikia įpilti iki 50% alkoholio, kad skystimas neužšaltų.

Linijos turi būti ne arčiau kaip per 500 metrų viena nuo kitos, nes kitaip šuo gali perbėgti į gretimą liniją.

Siunčiamas pranešimas įdedamas į tam tikrą odinę dėžutę arba vamzdelį, kuris pririšamas prie šunies apikaklės. Atneštus pranešimus turi priimti tik šunies vadovas, kuris įrašo pranešimus į tam tikrą knygą (1 pried.).

Prieš mokinant bėgti su pranešimais, šuo dar mokomas: eiti prie kojos diržu vedamas ir laisvai, sėdėti, šokti per kliūtis, gulti, grįžti, šaukiant jį balsu ar švilpuku, ir šliaužti.

Ryšių šunes turi būti naudojami tiktai ryšių tarnybai. Jie dalyvauja visuose dalies lauko pratimuose. Kasdieniniai 2 — 3 valandų pratimai išlavina šunies ištikimumą ir palaiko jo darbingumą. Esant progai, šunes pratinami įveikti kliūtis kautynių aplinkybėse ir dalyvauja dalies šaudymo pratimuose. Taip pat turi būti pratinami veikti tamsoje.

Didelių žygių metu šunes patariama vežti vežimuose arba specialiai pagamintuose vežimuose, kad jie nebūtų nuvargę prieš pradėdami darbą. Juos pageidaujama apsaugoti nuo dulkių ir saulės. Vadovai visada būna prie savo šunų.

Šunų vadovais gali būti tik tokie žmonės, kurie yra specialiai paruošti tam darbui. Dažnai keisti vadovą nepatariama, nes dėl to šuo nustoja darbingumo. Keisti galima ne dažniau kaip kartą per metus. Pašaliniams (tiek

karininkams, tiek kareiviams) turi būti griežtai uždrausta užsiiminėti su šunimis, šaukti pas save, šerti juos. Jei nebus griežtai prisilaikyta šios taisyklės, šuo greit įpras eiti prie kiekvieno žmogaus, žaisti su juo ir, žinoma, reikiamu momentu tokiu šuniu nebus galima pasitikėti.

II. Ryšių šunų vadovų parengimas

Neturint specialios ryšių šunų vadovų mokyklos, mums teks jie ruošti dalyse. Kandidatai į šunų vadovus reikia parinkti iš tokių asmenų, kurie turi pašaukimą šiai tarnybai ir, bendrai, myli gyvulius. Karšto būdo ir nekantrūs žmonės netinka šiai tarnybai, nes jie šunies neišmokys, bet dargi sugadins, ir iš jų naudos nebus. Taip pat netinka šiai tarnybai tokie žmonės, kuriuose nepakankamai išplėstas savo pareigų sąžiningo ir tikslaus ėjimo jausmas, nes ryšių šunų tarnyba turi būti visai patikima, nes griežtai neprisilaikant duotų nurodymų, šuo labai greit bus visai sugadintas. Be to, šunų vadovais skiriami žmonės turi mokėti gerai skaityti žemėlapius ir, bendrai, gerai orientotis vietoje.

III. Jauno šunies auginimas

Daugumas šunų mokymą nagrinėjančių vadovėlių autorių prisilaiko vienos nuomonės, kad tik visai fiziškai subrendęs šuo gali būti mokomas. Todel mokymas reikia pradėti tada, kai šuniui sukanka vieneri metai.

Pirmi šunies gyvenimo metai turi labai didelės reikšmės. Per pirmus metus auga šunies kaulai ir raumenys. O kadangi visa tolimesnė ryšių tarnyba pareina nuo šunies stiprumo ir patvarumo, tai į tą dalyką ir reikia kreipti kuo daugiau dėmesio. Kas pirmame auginimo periode bus sugadinta, ateity nebus galima jokiomis priemonėmis atitaisyti.

Viena svarbiausių taisyklių — leisti šuniui kuo daugiau laisvai bėgioti. Kiekviena diena, kurią šuo būna pririštas, duoda blogų pasekmių.

Šuniui turi būti kasdien duodama progos laisvai plėtotis ir tuo būdu stiprėti, nes ateity jam bus statomi dideli reikalavimai patvarumo ir greitumo atžvilgiu. Laisvas, ilgas ir greitas bėgiojimas ir geras šunies šėrimas — štai svarbiausi faktoriai, kurie išdirba šunies patvarumą ir greitumą.

Jeigu šuo laisvalaikio metu, kai jam leista pabėgioti, nerodo noro tai daryti, reikia rasti priemonių jam paraginti. Šuo neturi sekti paskui savo vadovą ir laikytis jo, bet turi bėgti ir bėgti. Tačiau priverstinis bėgimas paskui vežimą, dviratį ar raitelį nelemia gerų rezultatų, nes paprastai šuo greit pavargsta nuo tokio bėgimo.

Taisyklinga šunies priežiūra, prieš pračėdant jį mokyti bei dresuoti, svarbi dar ir dėl to, kad šuo gali būti mokomas tik visiškai sveikas ir nesugadintas.

Didžiausias trūkumas yra, kai šuo bijo savo šeimininko, t. y., kai šuo bijo prieiti prie žmogaus, vengia jo. Šis trūkumas dažniausiai atsiranda dėl

to, kad jaunas, nemokytas šuo, nesuprantantis klusnumo ir nežinantis savo šeimininko galios, baudžiamas ir mušamas už įvairius nusižengimus. Pavyzdžiui, paleistas pabėgioti jis vejasi vištas, kartais vieną kitą sudrasko, kambary nugrauzia batą, nutraukia nuo stalo staltiesę, priteršia. Del padarytų nuostolių šeimininkas supyksta ir, paprastai, sugavęs šunį ir prikišdamas jam padarytus nuostolius, muša jį. Dažnai, nei diržo, nei rykštės čia pat nepasitaiko, ir šuo gauna keletą smūgių lazda. Kol šuniui neįskiepytas klusnumas, tokia priemone, žinoma, jo iš karto neatpratinsi nuo panašių nusižengimų, ir vėliau bus sunkiau jis nubausti. Šuo, antrą kartą nusižengęs, žinos, kad jam gresia bausmė ir nepribėgs mielai prie šeimininko, bet atsiguls nuošaliai. Jei dabar šeimininkui nepasisektų iš karto sugauti šunį, šunies būdas bus jau sugadintas. Jis dabar žinos, kad jis tik turi neleisti savęs sugauti, ir tuo būdu išvengs bet kokių bausmių.

Žinoma, ne visi šunes iš karto bus pirmos bausmės sugadinti, bet vis delto, baudžiant neišmokytą šunį, reikia labai atsargiai elgtis, nes geri, išmintingi šunes kaip tik greičiausiai supras, kuriuo būdu jiems išvengti visokių nemalonumų.

Kas nori sėkmingai mokyti šunį, turi vadovautis ta mintimi, kad neišmokyto ir išmokyto šunies valdymas yra skirtingi dalykai. Mokymas kaip tik turi tikslą įrodyti šuniui, kad jo šeimininkas turi visą eilę priemonių priversti jį visur ir visada klausyti. O kol visa tai neįrodyta šuniui, nereikia, kad jis susipažintų su tomis priemonėmis ir jų bijotų. Neišmokytas šuo nieko nežino ir nesupranta, už ką jis baudžiamas.

Todėl, kiekvienas jauno šunies augintojas gerai padarys, jei prisilaikys taisyklės, kad jaunas šuo, bendrai, neturi būti mušamas. Jei šuo bet kuo nusižengs, tai geriausia jis pririšti ir, kaip pabauda, tą dieną neduoti jam laisvai bėgioti.

Jei vadovas švelniai elgsis su šuniu, dažnai šauks jį pas save, nerišdamas jo kiekvienu atveju prie diržo, ir, svarbiausia, jei vadovas kasdien užsiims su šuniu, galima dar prieš mokymo periodą taip jis prijaukinti, kad jam bus pakankamai įskiepytas klusnumas.

Reikia, kad jaunas šuo niekada nesivalkiotų ir nebėgotų be priežiūros. Įpratę be priežiūros valkiotis, ne tik jauni, bet ir seni išmokyti šunes labai greit sugadinami. Jie greit įgyja visus blogus įpročius, įprantą valkiotis ir vogti. Todėl ne tik tai jauni, bet ir visi šunes turi būti taip laikomi, kad jie netaptų valkatomis. To geriausiai galima pasiekti statant šunims būdas tam tyčia aptvertoje vietoje. Nepatariama laikyti šunis butuose. Žinoma, gyvendamas būte nuolat su savo vadovu, šuo daugiau prisiriša prie jo, bet, įpratęs gyventi šiltame, kūrenamame kambaryje, šuo neišlaiko sunkių karų aplinkybių. Atvirkščiai, geras ryšių šuo neturi bijoti nei lietaus, nei sniego, nei šalčio. Jo kailis ir nedidelis šiaudų kiekis būdoje turi pakankamai apsaugoti jį nuo šalčio. Tik esant labai dideliame šalčiui, kad šuo kojų nenušaltų, jis galima patalpinti šiltesnėje vietoje — tvarte, arklidėje.

Kadangi šuo yra plėšrus gyvulys, tai žalia sviežia mėsa jam geriausias maistas. Bet vien mėsa šerti šunis dalyse negalima, todėl mėsa iš dalies pakeičiama kruopomis, duona, žirnių, pupų ir avižų miltais. Iki šešių mėnesių šuo šeriamas tris kart per dieną, vėliau dukart (iš ryto ir vakare). Draudžiama vartoti prieskoniai: pipirai, uksusas, lauro lapai.

IV. Šunies mokymas

1. Bendri dėsniai

Kambarinis šunies mokymas, kitaip vadinamas „par force“, turi tikslą, iš vienos pusės, išmokyti jį tam tikrų mechaniškų veiksmų, o iš kitos pusės, priversti jį visiškai pasiduoti žmogaus galiai ir išauklėti vispusišką klusnumą.

Todel parforsinis šunies mokymas negali būti vykdomas šabloniškai vien tik rankomis; toksai mokymas ir mokytojui stato didelius reikalavimus jo gabumų atžvilgiu.

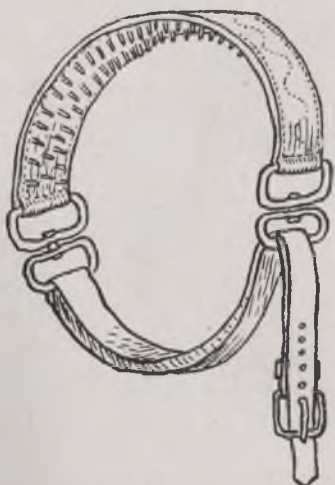
Mokytojas (dresuotojas) turi sugebėti pastatyti save šunies atžvilgiu taip, kad šuo lengvai jį suprastų; jis turi įsivaizduoti, kaip šunies protas veikia ir atsižiūrėdamas į tai atitinkamai elgtis. Mokytojas, kuriam šio jausmo trūksta ir kuris nesugeba suprasti, kaip šuo protauja ir mąsto, elgsis su šuniu kaip su koku negyvu daiktu, be jokių pasekmių, tik kankindamas ir save ir šunį. Kai kada tikrai stebuklingai atrodo, kai šiuo atžvilgiu gabus žmogus per keletą valandų išmoko šunį to, ko jo pirmtakūnas negalėjo išmokyti per keletą savaičių. Antras reikalavimas, statomas mokytojui, tai asmens įspūdis — gabumas valdyti balsu, akimis, žodžiu, jo asmens autoritetas. Kaip arklys iš karto supranta, kas ant jo nugaros sėdi, taip ir šuo iš karto supranta, su kuo jis turi reikalo ir ar gali jis žaisti su juo.

Toliau, mokytojas turi turėti tam tikrą temperamentą. Karšto būdo, nemokantieji patys savęs valdyti žmonės visai netinka tam darbui. Taip pat flegmatiški žmonės nesugebės ką nors padaryti su kieto būdo šunimis, užsispyrėliais. Nervingi žmonės taip pat netinka.

Mokytojas turi būti energingas, drąsus, kantrus ir atkaklus žmogus, bet, svarbiausia, jis turi būti šalto kraujo ir sumanus. Paprastai, mokytojas įgyja šių ypatybių tik ilgai, kai jis įsitikina, kad nėra prasmės bei reikalo nervintis ir karščiuotis dėl šunies nepaklusnumo ar užsispyrimo. Nekalbant jau apie tai, kad protingas žmogus neras čia pakankamo pagrindo nervintis, reikia dar pabrėžti, kad tuo būdu jis ne tik nieko nepasieks, bet ir pagadins tą, kas jau buvo pasiekta. Ne kumštis galios, bet proto dėka žmogus tapo pasaulio valdovu. Iš to, kas pasakyta, aišku, kodėl nedaug tėra gerų dresuotojų. Jo nepadarys nei rūbai, nei vardas, — jis turi tokis gimti. Todėl, renkant dalyse žmones šitam darbui, reikia labai įsižiūrėti į žmogų, patikrinti jo savumus ir gabumus ir tik po to pavesti jam šį darbą.

Jei dresuotojas turės šių gabumų, jam, prisilaikant žemiau duodamų nurodymų, nesunku bus per gana trumpą laiką išdirbti iš šunies iš tiesų tikrą ir patikimą ryšių priemonę.

Taisyklė, kad baustinas yra ne mokinys, bet mokytojas, jeigu jis, nežiūrint visų pastangų, negali pasiekti savo tikslo, dažniausiai teisinga. Dresuotojas labai lengvai įsitikina, kad šuo neklauso iš užsispyrimo ar iš blogo noro. Tai yra, paprastai, nepakankamo šunies pažinimo ar praktikos stokos pasekmė. Pavyzdžiui, dresuotojas pradeda pratimą. Jis jį kartoja 10, 30, pagaliau 50 kartų ir vis be rezultatų. Jam aišku: šuo neklauso dėl užsispyrimo, dėl blogos valios, jis „nenori“. Dresuotojas imasi parforsu (dygliuota api-

Parforsas

Šuo su parforsu

kaklė), botago, bet ir tas negelbsti. Įsikirščiavęs, visas drebėdamas iš pykčio, apsipylęs prakaitu, jis pagaliau įsitikina, kad čia yra ne šunies, bet jo kaltė, nes jis nesugebėjo aiškiai įsakyti šuniui. Toks pasielgimas turi dar tą blogą pasekmę, kad jis nusižengia teisėtumui, o šunes, ypač protingesnieji, turi nepaprastai jautrų teisėtumo jausmą. Jei šuo žino, kad padarė klaidą, jam ir pabauda suprantama. Bet kai šuo baudžiamas, jam nežinant už ką, be vilties, kad savo klusnumu jis ateityje gali išvengti pabaudų, visa tai priveda jį tik prie užsispyrimo, nejautrumo pabaudoms, ir pagaliau šuo visai nustoja domėtis pamokomis, darosi indiferentiškas, leidžia daryti su juo, kas norima. Ir iš tokio šunies nieko gera nebūna.

Todel reikia visada sąmoningai bausti šuo. Šuo gali būti baudžiamas tik tada, kai įsitikinama, kad jis iš tikrųjų žino, kas iš jo reikalaujama, bet nevykdo, vadinasi, tyčia rodo nepaklusnumą. Vartojant pabaudas, iš pradžių

reikia vartoti švelnesnės: griežtas tonas, parforsas ir tik palaipsniui galima jos didinti. Botagu arba rykšte galima naudotis tik užsispyrusiems šunims bausti, bet ir čia reikia pradėti švelniais sudavimais. Jei dresuotojas iš karto pradės vartoti griežčiausias pabaudas, jos praras savo auklėjamąją reikšmę. Kai šuo patirs, kaip palaipsniui didėja pabaudos, jis supras, kad po griežto žodžio eina parforsas, po to botagas, ir žinos, kad, norėdamas išvengti visų griežčiausių pabaudų bei skausmų, jis turi klausyti. Tuo būdu geriausiai bus išplėstas paklusnumo jausmas. Taip šuo turi būti auklėjamas.

Reikia prisilaikyti taisyklės, kad prieš pradėdant pratimą reikia pirma pakartoti viską, kas jau yra išeita. Todėl visada reikia pakartoti pirmas pratimas, paskui antras, trečias ir, jei viskas eina sklandžiai, galima pradėti naujas pratimas. Negalima pradėti naują pratimą, kol šuo visai gerai neatlieka ankstyvesnių pratimų. Būtų netikslu, norint greičiau išėti mokymo kursą, per ilgai užtęsti pamokas. Pakanka mokyti šunį 15 — 30 min., kad jis nebūtų per daug nuvargintas ir kad jam pamokos neįgristų. Galima užsiiminėti po du kart per dieną — iš ryto ir vakare. Baigiant pamoką, visada reikia kartoti tas pratimas, kurį šuo geriausiai vykdo, kad mokytojas turėtų progos jį pagirti, paglostyti ir persiskirti su juo geriausiai santykiams.

Baigus pamoką, patariama priištėti šuo pusvalandžiui mokymo kambaryje, vėliau palikti ten tokiam pat laikui padėty „gulk“. Pradedant naują šuniui dar nežinomą pratimą, vartoti pabaudas griežtai draudžiama. Tik tada, kai šuo supranta, kas iš jo reikalaujama, galima su juo griežčiau pasielgti ir priversti jį daryti tai, ko iš jo reikalaujama. Kiekviena pabauda, net griežtas žodis, naujo pratimo metu įbaugina šunį ir dešimteriopai apsunkina darbą. Taip pat būtų netikslu, pastebėjus kurią nors klaidą, norėti tučtuojau ją atitaisyti. Geriau laikinai leisti tai padaryti, nes laikas ir darbas pašalina visas klaidas ir nugali visas kliūtis.

Jei šuo atsisakytų atlikti jau žinomą jam pratimą, dresuotojas neturi paleisti šunį tol, kol pratimas, kad ir netobuloj formoj, bus atliktas. Bendrai, jei tik šuo reiškia užsispyrimą, blogą norą, pratimas reikia tęsti tol, kol pasireikš šunies paklusnumas. Jei šuo po tokios sunkios pamokos vis dėlto įvykdė kurį nors pratimą, tai kitą dieną, pradėdant pamoką, reikia su juo ypatingai meiliai elgtis ir bandyti žodžiais priversti jį atlikti tą pratimą. Jeigu jis klauso, reikia paglostyti, pagirti ir, nežiūrint kiek laiko truko ta pamoka, baigti ją. Po to tuojau pašerti jį. Tokiu elgesiu mokytojas daug greičiau pasieks savo tikslo. Šuo turi įsitikinti, kad klusnumas palengvina ir trumpina pamokas, o užsispyrimas ir neklusnumas iššaukia pabaudas ir prailgina pamokas. Bendrai, negalima visada vienodai elgtis su šuniu. Jei mokytojas vieną dieną buvo ypatingai griežtas, kitą dieną ar kito pratimo metu reikia būti švelnesniam, meiliau su šuniu elgtis, ypač jeigu jis gerai klauso. Nuolatinis griežtas elgesys su šuniu ir nuolatinės pabaudos padaro jį užsispyrėliu ir taip įbaugina, kad jis nebetinka jokiems pratimams. Bet, ir kito kraštutinumo reikia vengti. Yra šunų, kurie taip lengvai pasiduoda mokyti, kad visas jų mokymas virsta

žaidimu. Mokytojas, žinoma, patenkintas: darbo daug mažiau ir per trumpą laiką jis tikisi pasiekti gerų rezultatų. Bet jo laukia nusivylimas, kuris paaiškėja, kai tik šuo patenka į sunkesnes darbo sąlygas; šuo atsisako dirbti, nes jis nežino prievartos, nežino, kad jis turi klausyti. Dirbant su tokiais šunimis, būtinai reikia mokymo metu kambaryje bent porą kartų sudaryti tokios aplinkybės, kad šuo atsisakytų klausyti, o po to priversti jį įvykdyti tą, kas iš jo reikalaujama. To galima pasiekti arba apsunkinant tam tikrą pratimą, arba kartojant jį tol, kol šuniui atsibos. Tik tokiu būdu galima bus įskiepyti šuniui paklusnumo jausmas ir įrodyti, kad jis turi klausyti.

Be galo didelės įtakos šunies darbo sėkmingumui turi sąlygos, kuriose jis dirba. Kad niekas nekliudytų tam jo darbui, reikia visas šunies kambarinis mokymas išėiti atskirame kambaryje, kur niekas nevaikščioja ir kur nėra nereikalingų ir mokymą trukdančių daiktų. Aplink turi būti visai ramu, kad nebūtų girdėtis jokių išorinių garsų, kurie kreiptų į save šunies dėmesį.

Be to, dar didelės įtakos turi oro sąlygos ir, svarbiausia, metų laikas. Vasaros metu, esant dideliam karščiui, kuris veikia tiek žmones, tiek gyvulius, nereikia užsiiminėti su šuniu kambary, nes tuo būdu tik apsunkinamas darbas. Karštis veikia žmogų, šis nustoja šalto kraujo, pradeda karščiuotis, ir šuo tokiose sąlygose turi dirbti dvigubą darbą. Geriausias kambarinio mokymo laikas — nuo vasario mėn. iki gegužės mėnesio pabaigos. Kadangi pavasarį gimusieji šunys visada būna geresni, tai šis laikotarpis patogus ir tuo atžvilgiu, kad šuo yra 12 — 15 mėn. amžiaus. Jaunesni šunys paprastai būna dar ne visai subrendę. Senesni kaip pusantrų metų amžiaus šunys paprastai neverta mokyti, nes jų būdas, dažniausiai, šiame amžiuje būna visai nusistojęs, ir jų mokymas gali sutikti neįveikiamų kliūčių. Kaip jaunas medis galima lenkti, o senas medis tik nulaužti, taip ir jaunas šuo galima mokyti, bet su senu tas ne visada pasiseka.

Į šunies šėrimą mokymo metu reikia kreipti ypatingo dėmesio. Mokymas stato šuniui be galo didelius fizinius ir moralius reikalavimus; tas aiškiai matyti iš to, kad per tą laiką šunys paprastai labai sublogsta. Būna atsitikimų, kad šuo atsisako ėsti ir kelias dienas visai nieko neėda. Todėl mokymo metu maistas turi būti kuo geriausias. Bet negalima šunies šerti prieš pratimą. Jei pratimas paskirtas iš ryto, tai iš vakaro šuo turi būti neėdęs.

Patartina, baigus pratimą ir išlaikius šunį reikalingą laiką padėty „gulka“, išėiti su juo pasivaikščioti. Tas duoda jam progos atsikvėpti nuo savo darbo ir sužadina apetitą.

2. Pirmas pratimas: ėjimas prie kojos

Šuo stovi kairioje nuo vadovo prie sienos. Kairioji vadovo ranka nuleista ir tvirtai prispausta prie šlaunies, o per ranką laisvai prakištas diržas. Ranka visą laiką turi būti laikoma šioje padėty. Dešine ranka diržas įtempiamas arba atleidžiamas. Šuo šaukiamas „čionai“, ir vadovas pradeda eiti paliai

sieną. Šuo pradžioje eis, kol viename pasisukime jis pajus, kad apikaklės dygliai duria. Kai tik pajus dūrimą, jis spirsis visomis kojomis ir bandys pasipriešinti. Suprantama, dygliai duria dabar dar labiau ir skaudžiau. Del šio skausmo šuo pagaliau staugdamas atsiguls ant žemės. Vadovas ramiai stovi greta šunies ir balsu ragina jį eiti. Nieku būdu negalima rėkti ant jo o tuo labiau jį mušti arba traukiant diržą bandyti priversti jį atsikelti. Kai tik šuo nusiramins ir atsikels, vėl pradedama eiti. Pasipriešinimas tęsis 2 — 3 dienas, kol šuo įsitikins, kad jis turi klausyti ir kad dygliai tik tada duria, kai jis neklauso. Patariama pirmas pratimas užbaigti per 10 minučių ir būtinai po to, kai šuo kelis kartus klusniai atliks pratimą. Prieš baigiant pratimą reikia jis paglostyti ir pagirti.

Jei po keleto pratimų šuo eina paliai sieną, staiga pasisukama į dešinę aplink ir einama į kairę. Dabar vadovas eina paliai sieną ir šuo turi trumpesnį kelią. Jis bando išlįsti į priekį, ir jo snukis, užuot buvęs prie kairės vadovo kojos, pasirodo priešaky. Čia nereikia stengtis diržu nustumti jį atgal, nes kairioji ranka nieku būdu neturi judėti. Vietoj to staiga pasisukama į kairę ir pereinama skersai kambario. Kai tik šunies snukis pasirodo vėl priešaky, staiga pasisukama į kairę. Dažniausiai, šitaip staiga pasisukdamas, vadovas užmina šuniui koją. Šuo staugdamas stengiasi pasitraukti atgal. Vadovas eina toliau, nors šuo ir pasipriešintų. Jokio žodžio netardamas, nekalbindamas šunies, vadovas tokiu pat žingsniu eina į priekį, nepaisydamas to, kad šuo kai kada atsiguls ant žemės. Dygliai vėl duria, bet šuo dabar jau supranta dėl ko ir jis pagaliau atsikėlęs eina toliau.

Jei po kiek laiko šuo klusniai eina į abi puses, keičiamas ėjimo greitis. Vadovas bėga ir staiga pradeda eiti iš lėto, daro posukius, voltus.

Šiame pratime turi būti griežtai uždrausta bausti šuo ir net barti. Pratimas, be mokymo eiti prie kojos, turi dar vieną be galo svarbų tikslą — įtikinti šunį, kad už kiekvieną pasipriešinimą jis pats save baudžia.

Šis pratimas be galo svarbus, nes šuo tuo būdu pratinamas nusileisti vadovui. Jis turi įsitikinti, kad tučtuojau baudžiamas už kiekvieną pasipriešinimą. Kad nesugadintų šito šunies įsitikinimo, vadovas turi visada numatyti priemones jam priversti įvykdyti visa tai, kas iš jo bus reikalaujama. Todėl, kol šuo nemokytas, negalima daug reikalauti iš jo lauke, nes jei tik šuo vieną kartą nepaklausytų savo vadovo, tai visas jo autoritetas dingtų.

Jei šuo klusniai eina į dešinę ir į kairę ir jeigu jis įvairiais greičiais eina prie kojos kambaryje, jis išvedamas į lauką. Išvestas į lauką, ypač po sunkių pamokų, šuo apsidžiaugia, veržiasi pirmyn ir kartais nutraukia diržą. Tuojau daromas, kaip anksčiau pasakyta, posūkis į kairę atgal, ir šuo vedamas atgal į kambarį, durys uždaromos. Vėl pradedamas ėjimas paliai sieną. Patariama dažniau šitaip eiti į lauką, ypač vėliau, po sunkių pratimų, kad tuo būdu būtų nutraukti tie pratimai ir sugrįžus vėl pradėti. Be to, patariama vėlyvesni

pratimai retkarčiais pertraukti ir pakartoti ėjimą, kad būtų duota progos įbaugintam šuniui atsikvėpti ir pasilsėti.

3. Antras pratimas: „sėsk“ ir „čionai“

Vadovas apeina su šuniu kelis kartus aplink kambarį ir eina su juo į kambario vidurį. Dešine ranka suėmęs diržą prie pat apikaklės, vadovas stojasi iš dešinės. Kaire ranka vadovas spaudžia šunies nugarą arčiau prie kojų, sakydamas jam: „sėsk“ ir kartu dešine ranka traukia diržą atgal. Po šito dvigūbo spaudimo šuniui nieko nelieka, kaip tik atsisėsti. Vadovas pagiria šunį, paglosto, po to atsargiai atsistoja, nuolat traukdamas diržą atgal ir gra-

sindamas jam kaire ranka, nuolat kartoja: „sėsk“, „sėsk“. Jei šuo bando atsikelti, pratimas kartojamas, pagaliau šiek tiek baudžiamas apikaklės dygimais tol, kol išsėdės 2 — 3 minutes prieš jo prieky stovinį vadovą. Dabar šaukiama garsiai „čionai“ ir kartojamas ėjimas. Šis pratimas per 3 dienas kartojamas 25 — 35 kartus.

4. Trečias pratimas: „sėsk“

Vadovas vaikščioja aplink šunį, diržas dešinėje.

Šuo sėdi. Dešinioji ranka suima diržą maždaug 40 cm atstume nuo apikaklės. Nuolat šaukdamas „sėsk“, vadovas žengia vieną žingsnį į kairę, sustoja ir vėl grįžta prie šunies galvos. Jei šuo rengiasi atsikelti, tai ne per griežtu diržo įtempimu reikia pakartoti antras pratimas. Pagaliau vadovas atsistoja šuniui iš užpakalio ir apeina jį iš dešinės į kairę. Dešinė ranka lieka vietoje ir kiekvienas šunies judesys turi būti sustabdomas komanda: „sėsk“.

Šį pratimą kartoti 20 — 25 kartus.

5. Kėtvirtas pratimas: „sėsk“

Vadovas vaikėėčioja aplink ŗunį, diržas kairėje.

Ŗuo sėdi. Dabar kaire ranka laiko diržą. Vadovas, ŗaukdamas „sėsk“, žengia žingsnį į dešinę ir atsistoja prieš ŗunį. Kadangi tuo judesiu ŗuo buvo nuolat verčiamas eiti paskui vadovą, jis, be abejo, atsikels. Vadovas grįžta ir, ŗaukdamas „sėsk“, priverčia jį vėl atsisėsti. Ŗis pratimas reikia kartoti tol, kol ŗuo liks ramiai sėdėti. Po to bandoma vaikėėčioti aplink jį, laikant kairę ranką (visą laiką) vietoje. Pratimą kartoti 25 kartus. Po to, eidamas pro ŗunies galvą, vadovas ŗaukia: „čionai“ ir traukia diržą. Ŗis pratimas taip pat reikia kartoti 15 — 20 kartų, kol ŗuo aiėkiai supras komandą „čionai“.

6. Penktas pratimas: „sėsk“

Vadovas atsitolina nuo ŗunies.

Ŗuo sėdi. Vadovas vaikėėčioja aplink ŗunį, apeidamas vis didesnį ratą. Pagaliau paleistas diržas krinta žemėn, ir vadovas visai atsitolina nuo ŗunies ir atsistoja net už durų. Jei ŗuo atsikelia, vadovas prieina, bara jį ir kartoja pratimą tol, kol ŗuo nesijudindamas išsėdės keletą minučių.

7. Šeėstas pratimas: „sėsk“, „čionai“, naudojant ŗvilpuką

Ŗuo sėdi. Vadovas atsitolina nuo ŗunies per diržo ilgį ir sustoja. Su ŗvilpus ŗvilpuku, ŗaukiama „čionai“ ir kartu ŗuo traukiamas diržu prie vadovo. Ŗuniui sakoma „sėsk“, ir pratimas kartojamas 30 — 40 kartų įvairiomis dienomis. Pagaliau ŗuo, nelaukdamas ŗvilpuko, norės prieiti prie vadovo. Tada reikia kartoti ketvirtas ir penktas pratimai. Tuo būdu reikia prieiti prie to, kad ŗuo klausytų vien tik ŗvilpuko. Reikia ŗuo pratinti klausyti visai tylaus ŗvilpimo.

8. Pirmas pratimas lauke

Vadovas uždėda ŗuniui parforso apikaklę ir išveda jį į lauką, geriausia, į tokią vietą, kur maža žmonių vaikėėčioja. Ŗuo laikomas diržu. Suprantama, kad lauke, kur daug įvairių daiktų kreipia į save ŗunies dėmesį, ŗuo nedirbs taip klusniai, kaip uždarytame kambaryje. Todėl pagrindinis mokymas (dresavimas) reikia būtinai iėeiti kambaryje.

Dabar vadovas pririėa ŗunį prie (maždaug) 20 metrų ilgio virvės ir kartoja su juo ėjimą. Ŗuo turi eiti visai taisyklingai. Po to: „sėsk“ ir vėl ėjimas. Kartojamas 6 pratimas su ilga virve. Reikia žiūrėti, kad ŗuo po ŗvilpuko tučtuojau grįžtų prie savo vadovo, nes tai turės didelės reikėmės vėliau, jo tarnybos metu lauke.

Užbaigus 15 — 20 minučių pamoką, ŗuo paleidžiamas ir jam leidžiama laisvai bėgioti. Jei ŗuo dabar ir nusižengtų kuo nors, negalima jo ŗaukti, ŗvilpti, tikint, kad jo paklusnumas jau yra išdirbtas. Tokį reikalavimą rei-

09900082427-3

kia statyti šuniui tik po to, kai jis išėjo visą mokymo kursą, kai jis išmokytas gulti įvairiuose atstumuose nuo vadovo. Patariama visai nekreipti dėmesio į tai, ką šuo daro, ir reikalauti iš jo klusnumo tik tada, kai jis laikomas diržu. Neprisilaikant šios taisyklės ir reikalaujant iš šunies būti klusniam tada, kai vadovas negali priversti jo klausyti, vadovo autoritetas statomas į didelį pavojų.

9. Septintas pratimas: „gulk“

Vadovas uždeda šuniui parforsą taip, kad dygliai taisyklingai gulėtų ant sprando. Šuo sėdi, diržas guli ant žemės. Vadovas dešine ranka ima šunį už sprando, o kaire už nugaros. Vadovas sako: „gulk“ ir, spausdamas dešine ranka kiek atgal, priverčia jį atsiklaupti. Po to kaire ranka vadovas spaudžia šunies nugarą, kad šuo atsigultų. Šioj padėty vadovas giria šunį, glosto ir, nuolat kartodamas „gulk“, išlaiko šunį gulint apie pusę minutės. Po to vadovas šaukia: „čionai“ ir keletą kartų kartoja su šuniu ėjimą. Pradžioje nėra reikalo žiūrėti, kad šuo taisyklingai gulėtų. Teguli jis, kaip nori. Kai šuo jau apie 10 kartų buvo tokiu būdu paguldytas, reikia pradėti jį taisyti. Jis turi gulėti ant paskutinių kojų, o galva turi būti padėta tarp priešakinių kojų.

Pratimas kartojamas 25 kartus.

10. Aštuntas pratimas: „gulk“

Vadovas atsitolina nuo gulinčio šunies.

Vadovas ima į kairę ranką rykštę. Dešinę ranką vadovas deda šuniui ant sprando, o rykštę ant nugaros. Sušukęs „gulk“, dešine ranka prispaudžia šunį prie žemės, o su rykšte labai švelniai suduoda šuniui per nugarą. Tas priverčia greičiau jį atsigulti. Po kelių pratimų vadovas uždeda tik dešinės rankos pirštus šuniui ant galvos, o rykštę ant šunies sprando. Vadovas žengia vieną žingsnį į šoną. Kai tik šuo nori atsistoti, jam suduodama rykšte ir šaukiama „gulk“. Po kelių šitų pratimų vadovas, nužengęs žingsnį į šoną, tik rykštės galu paliečia šunies galvą. Vadovas nueina kelis žingsnius į dešinę ir į kairę ir, nuolat kartodamas „gulk“, žiūri, kad šuo visą laiką gulėtų visai taisyklingai. Jei reikia, vadovas taiso jį. Keletas švelnių sudavimų rykšte priverčia šunį gulėti visai ramiai. Po 20 — 30 pratimų šuo supras, kad po komandos „gulk“ jis turi, nekelčiamas galvos gulėti tol, kol jį paleis komanda „čionai“.

Šis pratimas įvairinamas tuo, kad vadovas atsitolina nuo gulinčio šunies vis toliau, apeina aplink jį, peržengia ir peršoka per jį ir kurį laiką tyliai stovi jam iš užpakalio. Žinoma, retkarčiais šuniui komanduojama „gulk“. Šuo neturi kelti galvos arba atsigręžti. Tokiais atvejais vadovas, suduodamas jam rykšte, priverčia jį gulėti. Dabar vadovas turi pasislėpti ir žiūrėti, ar šuo gulės ir jam nesant. Kai vadovas įsitikina, kad šuo guli, jis išeina iš kamba-

Pratinti šunį prie šūvio reikia kiek galint švelniau. Kai kuriuose atsitikimuose ši baimė būna ligos pasekmė. Todel šių pratimų metų negalima šunies nei mušti, nei barti, nes tuo būdu ne tik nepasieksi tikslo, bet atvir-kščiai, šuo, pamatęs iš tolo šautuvą, stengsis greičiau pabėgti ir pasislėpti.

18. *Keturioliktas pratimas: „šok“*

Iš trijų (2 m ilgio) lentų sukalama pusės metro aukščio tvora. Tvora statoma vienu galu prie sienos, kitas galas užbarikaduojamas dėžėmis, ke-dėmis ir t. t., kad tuo būdu šuo negalėtų aplenkti tvoros. Vadovas keletą kartų pakartoja su šuniu ėjimą ir peržengia tvorą, kartu sušukdamas šuniui „šok“. 10—15 tokių pratimų išaiškina šuniui naujos komandos prasmę. Po to vadovas jau nebežengia per tvorą, bet paleidžia šunį nuo diržo ir, komanduodamas „šok“, stengiasi priversti šunį šokti per tvorą. Šuo greit įpras ir ateity vykdys šitą pratimą su dideliu malonumu ir džiaugsmu.

Kai tokia tvora jau nebesudaro šuniui kliūties, ji daroma aukštesnė, iki 80 cm, ir pratimas tęsiamas toliau. Šuo su noru šoks, bet reikia žiūrėti, kad jis nebūtų nuvargęs. Per daug verčiant jį šokti, galima sugadinti jo priešakinės kojos. Pakanka, jei ateity šuo šoks per tvorą 3—4 kartus per dieną.

Šis pratimas naudingas dar ir tuo, kad šuo šoks su dideliu malonumu ir šis pratimas bus jam malonus įvairumas sunkių pamokų metu.

Šiuo pratimu baigiasi ryšių šunies mokymas kambaryje, ir toliau jau galima pradėti mokyti ryšių tarnybos.

Visi 14 pratimų turi būti pagrindiniai išeiti. Šuo visai patikimai turi klausyti savo vadovo, būdamas bet kokiame atstume kambary ir lauke. Jei bus pastebėta, kad šuo kai kuriuose pratimuose nerodo reikalingo klus-numo, reikia tas pratimas kartoti tol, kol šuo vykdys jį visai gerai ir pati-kimai. Kiekvienas apsilėidimas šioj srity neigiamai veiks tolimesnę jo tar-nybą.

V. Ryšių tarnyba

1. *Pranešimo siuntimas iš nedidelio atstumo*

Komanda: „Nešk“.

Šiuose pratimuose abudu šunies vadovai paeiliui keičiasi rolėmis: vienas siunčia šunį, o kitas šaukia jį pas save. Kadangi šuo yra vienodai prisirišęs prie abiejų vadovų, tai jis stengsis likti prie to, prie kurio jis bus tuo momentu. Todel pirmas vadovas turi stengtis tam tikromis priemonė-mis pasiūsti šunį nuo savęs, o antras pašaukti jį.

Abu vadovai stojasi vienas greta kito; šuo pririštas diržu tarp jų, frontu numatytos ryšių linijos kryptimi. Vienas iš valdovų turi dabar šunį įvesti į jo ryšių liniją, t. y., jam parodyti ją. Jis ima diržą į rankas, o kitas

giria šunį žodžiais ir glosto. Po to pirmasis eina su šuniu 2—3 žingsnius pirmyn, bet nekomanduodamas „prie kojos“, sustoja ir apsisuka aplink. Antras vadovas dabar šaukia šunį, vadindamas jį vardu. Pirmasis vėl apsisuka ir eina 20—25 žingsnius pirmyn, sustoja ir apsisuka. Dabar jis

Šuo su pranešimų dėžute

prikabina šuniui dėžutę su pranešimu ir priklaupdamas pakelia dešinę ranką, — tai yra ženklas kitam vadovui ir šuniui, kad jis dabar turės bėgti. Antras vadovas visomis priemonėmis stengiasi priešaukti šunį: šaukia, mosuoja ranka; pagaliau eina ir bėga atgal, švilpia.

Šuo, paleistas nuo diržo, laikomas kaire ranka tik už apikaklės ir raginamas antro vadovo šaukimu, stengsis nubėgti pas jį.

Tuo pasinaudoja pirmas vadovas ir, komanduodamas šuniui „Nešk“, paleidžia jį. Antras vadovas, tik pamatęs, kad šuo paleistas, švilpuku ar šaukimu turi priversti šunį bėgti pilnais šuoliais.

Nuo pirmo pratimo reikia pratinti šuo bėgti su pranešimu kiek galint greičiau.

Šuo greit pavys einantį ar bėgantį atgal vadovą. Šis, šuniui prisartinant, staiga sustoja, apsisuka, suima šunį, nuolat jį glostydamas ir girdamas, ir nuima nuo jo dėžutę su pranešimu. Šis veiksmas ateity turi būti ženklas šuniui atsisėsti ir parodyti jam, kad jo bėgimas baigtas.

Vėliau tas pratimas kartojamas, o vadovai nuolat keičiasi rolėmis: vienas, šunį veža, o antras jį priima.

Jei pasiūstas šuo bus sustabdytas pašalinių žmonių arba šunų ir panorės nukrypti nuo ryšių linijos, tai pirmas vadovas, jei šuo netoli, grasinamai sušunka „gulk“, o antras, priimantis šunį, jo vardu ar švilpuku pašaukia jį prie savęs. Taip pat elgiasi vadovai, jei šuo pradeda ko nors ieškoti, uostyti žemę ir t. t. Tuo būdu greit galima išmokyti šunį, kad jis, nepertraukdamas savo bėgimo, nuneštų pranešimą. Jei iš pat pradžios bus leista šuniui bėgant su pranešimu sustoti, tai toliau, veikiant didesniuose atstumuose, kai vadovai nebeturės įtakos jam, šuo savo darbo neatliks.

Šio pratimo metu gali atsitikti, kad, nepribėgęs iki turinčio prumti pranešimą vadovo, šuo apsigręžia ir bėga atgal. Tai gali atsitikti, jei šunį priimantis vadovas nepakankamai ragina jį prisiartinti prie jo, arba šuo išsigąsta jo kurio nors judesio.

Šiuo atsitikimu vadovas, pasiuntęs šunį, tuoj bėga prie jo ir, kartodamas „nešk, nešk“, stengiasi priversti jį bėgti pas kitą. Tuo pat metu, šunį priimantis įvairiais būdais stengiasi pašaukti jį pas save. Pasiuntęs šunį vadovas niekada neturi šiuo atveju priimti šunies, bet turi siųsti jį atgal. Šitaip šuo labai greit supras, kad, išgirdęs žodį „nešk“, jis turi bėgti pas kitą. Grįžęs atgal pas pirmą vadovą, šuo, kuo įbaugintas, atsigula. Jei siuntėjui nepavyksta pasiųsti šunį pas kitą vadovą, jis visai pamažu prieina prie šunies, paima jį už apikaklės, nieku būdu neglostydamas ir stojasi su šuniu veidu į kitą vadovą. Pastarasis šaukia aukščiau aprašytu būdu šunį prie savęs tol, kol šunies pasipriešinimas bus nugalėtas ir jis prieis prie jo.

Šuo nenori eiti nuo siuntėjo. Paprastai tas atsitinka, kai priėmėjas nepakankamai griežtai šaukia šunį prie savęs arba, kai priėmėjas, bendrai yra mažai dirbęs su šuniu. Šiuo atsitikimu siuntėjas kartu su komanda „nešk“, suduoda šuniui rykšte per pasturgalį. Šuo, norėdamas išvengti rykštės, šoks pirmyn ir tuo būdu kaip tik pradės judesį reikalinga kryptimi.

Senesni, ankstyvesnių savo šeiminių ištvirkinti šunes stengiasi visai pabėgti. Tokie šunes turi būti griežtesniu būdu verčiami klausyti.

Vadovai stojasi taip, kaip aukščiau buvo aprašyta, tik šuo jau bėga ne laisvai, bet su parforsu prie ilgos virvės. Priėmėjas pradžioje visai nešaukia šunies. Siuntėjas eina su šuniu, o priėmėjas laiko virvės galą. Priėjęs virvės galą, siuntėjas sustoja, apsisuka ir prikabina šuniui dėžutę su pranešimu. Tuo momentu, kai siuntėjas sušuks „nešk“, priėmėjas trumpu ir griežtu judesiu patraukia virvę. Po to, bet ne kartu, priėmėjas šaukia šunį, eidamas vis toliau atgal. Šuo, patrauktas virve pirmyn, paprastai paklausys šaukimo ir bėga pas priėmėją. Toliau prievarta nebevertinama, ir priėmėjas, priimdamas šunį, glosto ir giria jį. Šuo greit supras, kad bėgdamas pas priėmėją, jis gali išsivaduoti nuo nemalonaus parforso veikimo.

Jei pirmas virvės patraukimas nepasiektų tikslo, priėmėjas šį veiksmažį kartuoja, reikalui esant, 2 — 3 — 4 kartus tol, kol šuo pradės eiti pas jį. Jei šuo eina, virvė tuojau paleidžiama. Taip kartojama tol, kol šuo parodys klusnumą. Tik po to, kai šuo be prievartos, visai laisvai, bėgs tarp dviejų vadovų, galima bus paleisti jis nuo parforso ir virvės ir pradėti praintinti laisvą.

Jei šuo reikėtų savo seną įprotį vėl imamasi prievartos būdo ir tas kartojama tol, kol šuo parodys visišką klusnumą.

Atsitinka, kad šuo, bėgdamas su pranešimu, loja. Šiuo atveju nėra reikalo griežtis kurių nors ypatingų priemonių. Dar blogiau būtų bausti

šunį už lojimą, nes tada jis gali nustoti noro veikti. Paprastai, pradėdant veikti su šuniu didesniuose atstumuose, jis pats nustoja loti.

Siunčiant šunį su pranešimu, nereikia vartoti kitų komandų, išskiriant „nešk“, nes kitaip šuo įbauginamas, jo dėmesis nukreipiamas nuo priėmėjo. Niekada nereikia leisti šuniui bėgti ryšių linija be dėžutės su pranešimu, nes, jei šitaip nubėgs kelis kartus, tai vėliau labai sunku bus išaiškinti jam, kada, būtent, prasideda jo tarnyba. Dėžutės prikabinamas turi būti ženklas, kad prasideda tarnyba. Be to, nereikia užmiršti kiekvieną kartą pakelti dešinę ranką; tai turi būti ženklas, kad visi paruošiamieji darbai baigti. Kabinant dėžutę, nereikia daryti šuniui kokį nors skausmą, atvirkščiai, jis reikia visada glostyti.

Paleidžiant šunį, kiekvieną kartą reikia kartoti komanda „nešk“. Jei tatai keletą kartų bus užmiršta padaryti, gali atsitikti, kad šuo be dėžutės, vadinasi, be pranešimo, išspruks iš rankų, o grąžinti bėgantį šunį bus sunku.

Todel turi būti griežtai prisilaikoma šios taisyklės: pirma prikabinti dėžutę ir tik po to paleisti šunį nuo diržo.

Jei siuntėjas užmirš nukabinti diržą ir šuo pabėgs su diržu, jis lenvai gali susižeisti.

Kad paragintų šunį bėgti, siuntėjas gali drauge su šuniu nubėgti keletą žingsnių. Bet būtų netikslu, jei siuntėjas, nubėgęs su šuniu keletą žingsnių, užuot sustojęs, staiga apsigręžtų ir eitų atgal. Tas gali priversti šunį taip pat sustoti ir grįžti. Kai šuo paleistas nuo diržo ir jau bėga, jo bėgimas ryšių linija turi būti sekamas akimis, kad būtų galima pastebėti visos jo daromos klaidos ir, tęsiant toliau mokymą, jos pašalinti.

Tu momentu, kai siuntėjas pradeda su šuniu eiti nuo priėmėjo į savo punktą, pastarasis visada turi paglostyti šunį. Tas skatina šunį greičiau grįžti pas priėmėją. Be to, priėmėjas turi turėti su savim antrą diržą ir tuoju pririšti atbėgusį pas jį šunį. Jei to nebus daroma, šuo gali anksčiau laiko nubėgti vėl pas siuntėją, ir tuo būdu įpras valkiotis. Priėmėjas niekada neturi eiti prie artėjančio prie jo šunies arba kuo nors bauginti jį. Kad prišauktų šunį, jis turi pasitraukdamas atgal šaukti „čionai“. Nereikia užmiršti, pririšus šunį diržu, tuoju nuimti dėžutę su pranešimu. Šis veiksmas turi būti šuniui ženklas, kad jo tarnyba baigta. Priėmėjas turi griežtai prisilaikyti šios taisyklės: *tuojau pririšti atbėgusį šunį ir po to nuimti dėžutę su pranešimu.*

2. Pratimas ryšių tarnybai eiti vidutiniškuose atstumuose

Jei šuo mažuose atstumuose veikia visai patikimai, reikia pradėti pratimai didesniuose atstumuose. Atstumai turi būti didinami pastraipomis (šuoliais) ne daugiau kaip 50 metrų ir kiekvienam atstume turi būti atlikta

ne mažiau kaip 6—8 pratimai, nes kitaip šuo gali įprast neklausyti. Šuo siunčiamas ir priimamas prisilaikant aukščiau duotų nurodymų; tik dabar tas įvairinama tuo, kad šuo, prikabinant jam dėžutę, komanda „sėsk“ sodinamas prie kairės siuntėjo kojos ir šioje padėtyje turi sėdėti tol, kol bus duota komanda „nešk“. Atbėgęs pas priėmėją šuo taip pat komanda „sėsk“ sodinamas ir sėdi, kol dėžutė bus nukabinta. Dėžutė nukabinama kiekvieną kartą, kaip ženklas, kad tarnyba baigta. Be to, tas duoda šuniui ir keletą minučių pasilsėti. Šuniui kiek pasilsėjus, dėžutė vėl prikabinama ir šuo bėga atgal.

Vėliau reikia pratinti šuo ir prie įvairių siuntėjo ir priėmėjo padėčių. Jei priėmėjas bus padėty klupsčiom arba gulom, šuo komanda „gulk“ taip pat paguldomas. Jei abu vadovai pradeda pratimą tokiose padėtyse, tai, suprantama, visi veiksmai, kuriuos jie vartojo pirmuose pratimuose, savaimė atpuola. Pavyzdžiui, priėmėjas negali bėgti atgal (pasitraukti) ir tuo būdu raginti šunį greičiau prie jo prisiartinti; siuntėjas negali bėgti su šuniu keletu žingsnių. Jei šuo šiose sąlygose nustos patikimai veikti, tai tas rodo, kad pirmi pratimai trumpuose atstumuose nepakankamai (nepagrindiniai) išėiti. Reikia vėl grįžti prie pagrindinių pratimų. Šuniui darant klaidą, abu vadovai kiekvienu atveju atsistoja ir vartoja visas nurodytas priemones šuniui klaidai atitaisyti ir priversti jį taisyklingai atlikti pratimą. Jei vis dėlto šuo atsisako klausyti, jis turi būti griežčiau baudžiamas. Bet šiame atsitikime, kai ir visuose kituose, turi būti prisilaikoma pagrindinės taisyklės: pirma įsitikinti, kad šuo žino, kas iš jo reikalaujama, bet nedaro to, ir tik tada bausti. Negalima bausti šunį už tai, kad jis nežino, ką jis turi daryti. Tai yra trumpiausias kelias kiekvienam šuniui sugadinti.

3. *Pratimas dideliuose atstumuose (800—2000 m.)*

Kai šunes 3—4 savaites be klaidų bėgioja vidutiniškuose atstumuose, galima bus vėl pradėti didinti atstumus; prieš pradėdami pratimus didelios atstumuose abu vadovai turi atlikti šiuos paruošiamuosius darbus: kiekvienas vadovas turi turėti laikrodį, ir jie turi būti suderinti. Tas reikalinga bėgimo laikui kontroliuoti. Be to, kiekvienas jų turi turėti pieštuką ir popierio pranešimams rašyti ir keletą gabalėlių duonos arba mėsos šuniui pašerti, kiekvieną kartą jam atbėgus. Šuo siuntėjo vedamas taip, kaip ir visada, bet atvykus į vietą, reikia duoti šuniui 5 — 10 minučių pasilsėti.

Siuntėjas tikslingai nurodo pranešime laiką, kada šuo paleistas, atstumą ir vietą, kur jis stovi. Nurodant siuntimo laiką, reikia numatyti, kiek laiko išeis dėžutei prikabinti ir diržui atleisti. Šuniui atbėgus, priėmėjas pririša jį prie diržo, nukabina dėžutę, užrašo atvykimo laiką ir sušeria jam gabalėlį duonos ar mėsos. Po 5 — 10 minučių pertraukos, kada šuo ilsisi, vadovas vėl paruošia jį siųsti su pranešimu, bet dabar, be dėžutės su pra-

nešimu, jis prikabina jam dar kurį nors ženklą, šakelę arba nosinę, kad antras vadovas jau iš tolo matytų ir suprastų, jog šuo atbėga nuo kito vadovo. Jei nebūtų tokio ženklo, priimantis grįžtantį šunį galėtų manyti, kad šuo nenunešė pranešimo ir neturėtų jį priimti. Todėl siunčiant šunį didesniuose atstumuose, kiekvieną kartą reikia vartoti kitas ženklas. Veikiant dideliuose atstumuose, svarbu pirmą kartą greit pasiųsti šunį atgal, nes, jei praeis daug laiko, šuo esant tam tikroms aplinkybėms, neras kelio atgal grįžti. Kiekvieną kartą, šuniui atvykus su pranešimu, turi būti leista jam tam tikrą laiką ilsėtis. Vėliau tas poilsio laikas turi būti vis ilginamas, kad šuo įprastų ir po ilgos pertraukos surasti kelią atgal.

Retkarčiais reikia kartoti pratimai mažuose atstumuose, kad šuo įprastų visą savo kelią nubėgti be pertraukos.

Kai visi šie pratimai bus pagrindiniai išėiti, reikia pratinti šunį veikti karo aplinkybėse.

Tuo tikslu jie imami dalies šaudymo pratimų metu į šaudyklas. Ten jie bėga įvairiuose atstumuose, neatsižūrėdami į šaudymą. Vėliau pratinami bėgti per gulinčių žmonių linijas, pro galvijų bandas, pro laisvai bėgiojančius šunis ir t. t. Taip pat pratinami veikti naktį, lyjant, sningant, purvyne, miške, krūmuose, kalnuose, šokti per griovius, tvoras, siaurus upelius, perbėgti per geležinkelio liniją, plentus, nežiūrint juo į juose, artillerijai šaudant, granatoms sprogstant, raketas leidžiant ir t. t.

Juod dažniau bus keičiama vieta ir ryšių linija ir vieta bus įvairesnė, tuo patikimiau šuo bus išmokytas savo tarnybos ir bus didesnė nauda iš jo karo metu.

Visų šių pratimų metu reikia retkarčiais vėl kartoti bėgimas mažuose atstumuose šunies patikimumui patikrinti.

Dažnai atsitinka, kad šuo ko nors pasibaido ir bijo toliau bėgti. Vadovas turi tuojau pririšti jį prie diržo ir glostydamas stengtis nuvesti. Šiuose atsitikimuose kiekviena bausmė bus tik žalinga.

4. *Pratimai tamsoje*

Šuo turi būti įpratęs veikti ir tamsoje. Šios rūšies pratimai galima pradėti tik tada, kai šuo jau visai patikimai veiks mažuose ir vidutiniuose atstumuose. Paprastai tamsoje šuo bėga greičiau ir tiksliau, nes jis nemato, kas galėtų atkreipti jo dėmesį. Be to, tamsoje jis jaučiasi vienu vienas ir stengiasi greičiau grįžti pas savo vadovą. Veikiant tamsoje, vadovai turi pratinti šunį prie karo meto aplinkybių; todėl visi pasikalbėjimai ir komandos turi būti atliekami patylomis. Be to, svarbu neleisti šuniui loti. Aišku, kad prie tylių komandų šuo reikia pratinti jau iš anksto, dienos metu.

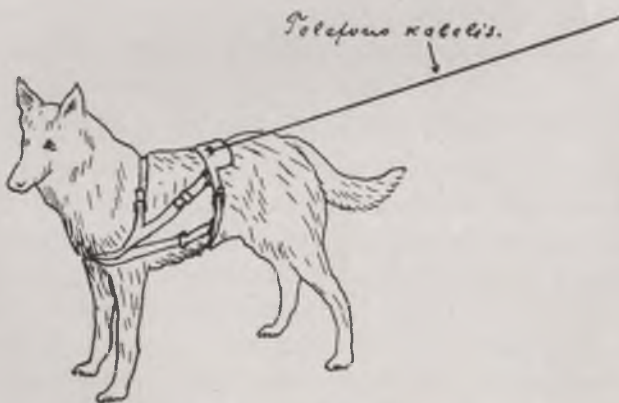
Čia vadovai vėl pradeda pratimus nuo mažų atstumų ir palaipsniui didina juos.

Ženklaus (kad šuo paleistas) naudinga vartoti rakietos arba kitoki šviesos ženklai.

Jei bailus šuo nenori atsitolinti nuo siuntėjo arba tuojau vėl grįžta pas jį, siuntėjui reikia grįžti į išeities punktą ir dar kartą parodyti šuniui jo ryšių liniją.

5. Telefono kabelio tiesimas

Ryšių šuo, be tikros ryšių tarnybos, gali būti naudojamas ir telefono kabelį tiesiant. Tuo tikslu reikia, kad jis įprastų prie tam tikros aprangos. Dažnai atsitiks, kad šunies (vienas iš baimės, kiti iš blogo noro) įvairiais būdais priešinsis, kai bus norima uždėti jam tam tikra apranga. Šiuose atsitikimuose negalima griežtai elgtis su jais ir, su prievarta uždėjus ant jo aprangą, reikalauti, kad jis tarnautų ryšiams. Reikia leisti jam susipažinti su apranga ir tada šuo įpras prie jos ir gerai tarnaus.

Šuo su apranga telefono kabeliui tiesi

Jei norima naudoti šunį tiesiant telefono kabelį, reikia pasirūpinti, kad lengvojo lauko kabelio galas būtų tvirtai pritvirtintas prie šunies aprangos. Šuo vedamas į jo ryšių liniją tuo pat būdu, kad ir pranešimams siųsti; bet atvykęs į vietą, siuntėjas tuojau siunčia šunį atgal. Priėmėjas priima šunį, uždeda jam aprangą, pritvirtina prie jos kabelio galą, prikabina dėžutę su pranešimu ir, komanda „pranešimas“, siunčia šunį pirmyn. Šuo bėgdamas, trauks paskui save kabelį. Vadovas laiko rankose kabelio špulę ir, žiūrėdamas šunies bėgimo greičio, nuvynioja nuo špulės kabelį. Kai šuo atvyks, reikia tik abu kabelio galai įjungti į aparatus, ir linija paruošta.

Tiesiant šiuo būdu telefono liniją, reikia daboti, kad atstumas tarp abiejų vadovų nebūtų didesnis už kabelio ilgį.

6. Municijos, tvarstomosios medžiagos ir maisto siuntimas

Turint pritaikytą tam tikrą balnelį, galima siųsti su šuniu municiją, tvarstomąją medžiagą ir maistą.

Šuo lengvai paneša 120 kovos šovinių arba kitą atitinkamo svorio našulį.

7. Vandens kliūtys

Ryšių šuniui einant savo tarnybą, jo ryšių linijoje gali pasitaikyti vandens kliūtys. Kad šuo galėtų jas įveikti, reikia jis įpratinti be baimės eiti į vandenį. Šių pratimų metu negalima šunies bausti, nes kiekvienas nubaudimas tik padidins jo natralią vandens baimę.

Tokiems pratimams geriausias laikas bus karšta vasaros diena. Pradžioje reikia parinkti negili vieta, kur šuo galėtų kojomis siekti dugną ir įvairiais būdais raginti jį įbristi į vandenį. Gerai, jei pats vadovas įbristų į vandenį ir stovėdamas negilioje vietoje, prišauktų pas save šunį. Pirmas pratimas turi trukti labai neilgai, kad šuo nesušaltų vandenyje, ir po pratimo turi būti leista jam tam tikrą laiką laisvai pabėgioti. Po kelių tokių pratimų daugumas šunų, šiltam orui esant, paprastai patys lįs į vandenį. Palaipsniui šuo pratinamas lįsti vis į gilesnį vandenį tol, kol jis be baimės pradės plaukti.

Bet kiekvienas šuo pradžioje plaukia blogai ir labai greit pailsta; todėl pirmos plaukimo pamokos taip pat turi būti trumpos.

Norint įpratinti šunį nugalėti vandens kliūtis jo ryšių linijoje, reikia pradžioje parinkti tokia negili vieta, kurią siuntėjas su šuniu pats galėtų perbristi. Šiame atsitikime šuo, jeigu jis yra įpratęs būti vandenyje, drąsiai įbris ir pereis. Kai šis pratimas bus keletą kartų pakartotas, reikia parinkti gilesnė vieta. Čia siuntėjas laiveliu perplaukia arba per lentą pereina vandens kliūtį, o šuo, diržu laikomas, turi plaukti vandenyje. Po to lenta, jeigu ji buvo permesta per vandens kliūtį, nuimama ir šuo siunčiamas atgal. Paprastai šuo drąsiai plaukia.

Visi šie pratimai reikia atlikti tik šiltam orui esant, ir po kiekvieno pratimo reikia leisti šuniui laisvai pabėgioti, o sugrįžus namo šiaudais sausai ištrinti jį.

Čia aš nekalbu apie šunies tarnavimą ryšiams pagal dirbtinius pėdsakus, nes šis darbas mokymo atžvilgiu yra gana sudėtinis ir, tuo tarpu, gali būti atidėtas vėlesniam laikui.

VI. Išmokytų ryšių šunų bandymai

Bandymai susideda iš visų pratimų ir veikimo ryšių linijoje 1 km ilgio nepermatomoje vietoje.

Aukščiausias įvertinimo pažymys — 180 punktų.

1. Ėjimas vedant diržū

Laisvai laikant diržą, šuo turi eiti iš kairės vadovo, krūtine ant kairės kojos kelio linijos ir taip, kad diržas niekada nebūtų įtemptas, nežiūrint to, ar vadovas eina lėčiau ar greičiau.

2. Laisvas ėjimas prie kojos

Šuo turi nuolat sekti iš kairės vadovo, neatsilikti, neuostyti žemės. Leidžiama glostyti šunį kaire ranka.

3. Sėdėjimas

Kai tik vadovas sustoja, šuo turi atsisėsti. Neleidžiama padėti jam komanda ar ženklui.

4. „Gulk“

Šuo po komandos „gulk“ neturi atsistoti be leidimo, bet pasukdamas galvą gali sekti savo vadovą. Negalima kartoti komandų.

5. „Šliaužk“

Šuo po komandos „gulk“ gali pakeisti savo padėtį. Šliaužimas be komandos laikomas klaida. Leidžiama šuniui retkarčiais pasilsėti. Po pirmos komandos „šliaužk“, šuo turi pradėti šliaužti. Prišliaužęs prie vadovo, šuo turi atsikelti ir atsisėsti tik vadovui sukomandavus.

Įvertinama 10-mi punktų

Šios klaidos atima punktų:	
Iššoka pirmyn	1
Pasitraukia į šonus	2
Atsilieka	3
Uosto žemę	3
Dairosi atgal	1
	<hr/>
	10

Įvertinama 20-mi punktų

Iššoka pirmyn	2
Atsilieka	4
Pasitraukia į šonus	2
Uosto žemę	4
Sustoja	8
	<hr/>
	20

Įvertinama 10-mi punktų

Vadovas padėjo šuniui	2
Šuo ne tuojau atsisėdo	2
Negerai sėdi	2
Šuo atsistojo be leidimo	4
	<hr/>
	10

Įvertinama 30-mi punktų

Šuo be leidimo atsistojo	4
Šuo kelis kartus atsistojo	6
Šuo prisiartinio prie vadovo	8
Netaisyklingai prisiartinio	5
Pašauktas, netaisyklingai atsisėdo	3
Sėdėdamas be leidimo atsistojo	2
Netinkamai priėjo prie kojos	2
	<hr/>
	30

Įvertinama 20-mi punktų

Šuo šliaužia be komandos	5
Vadovas kartoja komandą	4
Šuo netaisyklingai šliaužia	3
Be komandos atstistoja prie vadovo	3
Be komandos atsistoja prie kojos	2
Netaisyklingai sėdi	3
	<hr/>
	20

6. Ryšių tarnyba

Šuo sėdi prie priklaupusio vadovo ir po komandos „nešk“, bėga su dėžute pas kitą vadovą. Šuo turi lygiai bėgti. Šuniui bėgant gali būti paleista keletas šūvių.

7. Šokimas

Šuo sėdi kairėje vadovo. Po komandos „šok“, šuo turi iš eilės peršokti per 4 pastatytas kliūtis ir tuo pat keliu grįžti prie vadovo. Šuniui peršokus visas kliūtis, vadovas gali šaukti jį balsu.

Įvertinama 60-mi punktu

Jei šuo bėgo:

a) 10 sekundų ilgiau negu šuo greičiausiai nubėga	1
b) 2 minutes ilgiau	12
Negerai nuo vadovo atsitolino . . .	3
Bėgdamas sustojo	6
Sustojo kelis kartus	9
Šuo paklydo krypties atžvilgiu . .	5
Šuo nepribėgo	25
	<hr/>
	60

Įvertinama 30-mi punktu

Netaisyklingai sėdi	3
Šuo praleido 1 kliūtį	2
Šuo praleido 2 kliūtis	4
Šuo praleido 3 kliūtis	6
Šuo praleido 4 kliūtis	8
Šuo kelis kartus šoko, kol peršoko	1
Netaisyklingai sėdi sugrįžęs prie vadovo	3
Netaisyklingai sėdi prie kojos . . .	3
	<hr/>
	30

Lengvojo lauko kabelio tiesimas arba kambarinių pratimų atlikimas su uždėta dujokauke padidina įvertinimo punktų skaičių už kiekvieną pratimą atskirai po 20 punktų.

VII. Ryšių šunų mokymas veikti pagal dirbtinius pėdsakus

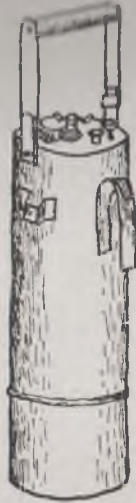
1. *Pratimas ryšių tarnybai trumpuose atstumuose mokyti (nuo 100 iki 1000 metrų)*

Kai šuo pagrindinai išėjo visą IV ir V skiltyse išdėstytą kursą ir visai patikimai eina ryšių tarnybą, galima jis pradėti mokyti ryšiams tarnauti pagal dirbtinius pėdsakus.

Šuo pririšamas tokioje vietoje, iš kurios jis negalėtų matyti būsimosios pratimų vietos. Pririšus šunį, abu vadovai eina į tą vietą, kur turi prasidėti šunies tarnybos linija (dirbtini pėdsakai). Trumpų atstumų pratimuose tarnybos linija neturi būti nukreipta prieš vėją.

Darantis dirbtinius pėdsakus vadovas, nedarydamas jokių žymių žemėje, paženkliną tarnybos linijos pradžią šaka, atidaro prietaisą su kvepian-

čiu skystimu ir kai tik skystimas pradeda lašėti, eina į kitą, maždaug 100 metrų atstume, iš ankato vadovų nurodytą punktą. Atvykęs į šį punktą, jis

Prietaisas su kvėpiančiu skystimu

uždaro prietaisą ir atsigula už kurios nors priedangos veidu į šunies tarnybos liniją, turėdamas rankoje gabalėlį duonos ar mėsos.

Antras vadovas ilga virve pririštą šunį veda į jo tarnybos linijos pradžią. Čia jis prikabina šuniui dėžutę su pranešimu, suima diržą arti prie šunies kaklo iš švelniai lenkia galvą prie žemės. Tuo pat metu jis komanduoja: „nešk“.

Jei vėjo nebus, šuo greičiau užuos dirbtinių pėdsakų kvapą, kai jo galva bus ant pačių pėdsakų, gi esant vėjui, reikia jis pastatyti taip, kad jo galva būtų pavėjui nuo pėdsakų.

Jei šuo nenori eiti pirmyn, vadovas — siuntėjas eina arba bėga kelis žingsnius kartu su juo. Kai tik šuo padaro savo noru kelis žingsnius, vadovas jį giria, glosto, kartu atleisdamas virvę, kad netrukdytų šuniui eiti.

Pirmųjų pratimų metu, šuo, kad surastų savo antrąjį vadovą, bandys ieškoti jo akimis, kaip kad iki šiol jis buvo įpratęs, ir dažnai, kelis žingsnius nuėjęs, stabtelės. Šiais atvejais vadovas kiekvieną kartą palenkia šunies galvą prie žemės, pats su juo eina arba bėga, tuo būdu ragindamas jį eiti. Kai šuo savo noru pradeda eiti pirmyn, vadovas jį pagiria. Vadovas — siuntėjas taip elgiasi tol, kol su šuniu prieina vadovą — priėmėją.

Pratimo metu negalima vartoti jokių bausmių.

Vadovas — priėmėjas visą laiką, kol jį šuo suras, turi visai tyliai ir nejudėdamas gulėti. Kai šuo prie jo prieis, jisai jį pagiria, paglosto, duoda gabalėlį duonos ar mėsos ir tuojaus nuima apikaklę su pranešimų dėžute.

Čia vėl šuo pririšamas už kurios nors uždangos, kad nematytų tolimesnių paruošiamųjų veiksmų.

Vadovas — siuntėjas grįžta į tarnybos linijos pradžią ir tenai už priedangos atsigula. Antras vadovas ankščiau sakytu būdu veda šunį tarnybos linija atgal.

Dabar šuo jau pažįsta savo tarnybos liniją, vadinasi, gali atminti ją ir nekreipdamas dėmesio į dirbtinius pėdsakus. Jei taip būtų, būtent, jei šuo bandytų grįžti jau nekreipdamas dėmesio į kvepiančius pėdsakus, vadovas turi jį tuojau sulaikyti, prilenkti jo galvą prie žemės, versdamas uostyti kvepiančius pėdsakus, tariant, elgtis taip, kaip ir pirmą kartą eidamas tąja linija. Šuo visą laiką vedamas už diržo. Praėjus visą tarnybos liniją, kitas vadovas priima šunį, nuima apikaklę su pranešimų dėžute, o šuo vėl nuošaliai pririšamas.

Jei pirmųjų pratimų metu šuo visai nenorėtų sekti dirbtinius pėdsakus, elgiamasi šitaip. Priėmėjas grįžta į tarnybos linijos pradžią; siuntėjas atveda šunį ir sta'o jį kvepiančių pėdsakų linijos pradžioje, kelių žingsnių atstume nuo priėmėjo. Priėmėjas rodo šuniui gabalėlį duonos ar mėsos ir bėgdamas atbulas išilgai tarnybos linijos, ragina šunį sekti paskui jį. Tačiau taip daroma tik keliasdešimt žingsnių ir šuo vėl nuošaliai pririšamas. Kai priėmėjas pasiekia tarnybos linijos galą ir pasislepia, šuo atvedamas prie pėdsakų, ir mokymas vėl prasideda. Kelis kartus pakartojus šį pratimą, šuo didesniu noru stengsis surasti pasilėpusį vadovą.

Vadovai nuolat keičiasi savo rolėmis.

Kartojant šiuos pratimus, reikia turėti galvoje, kad ta pačia dirbtinių pėdsakų linija galima naudotis tik vienam pratimui ir su vienu šuniu, tariant, tik vieną kartą nubėgti ir grįžti atgal. Jei šuo būtų verčiamas dažnai bėgioti ta pačia linija, jis neišmoktų naudotis dirbtiniais pėdsakais, bet atmintinai bėgiotų savo keliu. Jei tais pačiais pėdsakais būtų naudojamosi mokyti kelis šunis, jie greit priprastų sekti vieni kitų pėdas, bet nepriprastų prie dirbtinių pėdsakų.

Kiekviena nauja dirbtinių pėdsakų linija turi būti toklame atstume nuo pirmosios, kad šuo negalėtų suuosti pastarosios kvapo. Jei pėdsakų linijos tiesiamos vėjo kryptimi, tai atstumas tarp jų turi būti 100 metrų; šoniniam vėjui pučiant, atstumas turi būti dvigubai didesnis.

Kai tik šuo pratimų metu pradeda savo noru sekti dirbtinius pėdsakus, vadovas turi tuojuos atleisti virvę ir leisti jam laisvai bėgti, pats greit bėgdamas paskui jį. Virvė niekada neturi būti įtempta, tuo labiau šuo neturi būti stabdomas.

Jei šuo bėga taip greit, kad vadovas negali spėti kartu su juo bėgti, jis turi mesti virvę ir leisti šuniui laisvai bėgti. Tačiau vadovas turi visą laiką sekti, kad šuo bėgtų dirbtiniais pėdsakais. Jei šuo nesilaikytų pėdsakų linijos, vadovas turi pašaukti jį ir paimti už diržo.

Kai šuo įpras laikytis dirbtinių pėdsakų, tarnybos linija prailginama ligi 150 metrų ir daroma laužta, vadinasi, vienam linijos punkte ji daro pasisukimą buku kampu į šoną; tačiau reikia žiūrėti, kad naujoje kryptyje linija neitų prieš vėją. Kad šuo neįprastų visada viename punkte nusukti į šoną, reikia kiekvieną naują tarnybos liniją laužti kitame punkte ir į kitą šoną: pradžioje ir pabaigoje, į dešinę ir į kairę. Kad galima būtų pastebėti šiuose pratimuose kiekvieną šunies klaidą ir laiku ją atitaisyti, vadovai turi įsidėmėti ir tiksliai žinot punktą, kur tarnybos linija daro pasisukimą, ir naują kryptį. Šiuos pratimus šuo atlieka taip pat ilga virve vedamas. Vadovas greit seka paskui šunį taip, kad pasisukime galėtų šiek tiek dar atleisti virvę. Čia reikia sekti, ar šuo pats ieško tarnybos linijos tūšos, kurią jis, paprastai, pasisukime pames. Jei šuo ieško pamestų dirbtinių pėdsakų, vadovas neturi jam kliudyti, nežiūrint to, kad kai kada šuo pradės ieškoti net atvirkščioj kryptį. Reikalui esant, vadovas virve padeda šuniui surasti teisingą kryptį, o kartais reikia net ir prilenkti jo galvą prie žemės. Šuniui grįžtant ta pačia linija, jam turi būti leista padaryti arba pilną pasisukimą (kampą) arba sutrumpinti savo bėgimo kelią (nupiauti kampą).

Kai tik šuo išmoks be vadovo pagalbos daryti pasisukimus (kampe peršokimas nėra klaida) vadovas leidžia šunį patį bėgti linijos pradžioje. Tačiau, jei pasirodys, kad šuo bėga neprisilaikydamas pėdsakų kvapo, tuojau reiki pakartoti pratimą, vedant šunį virve.

Tolimesniuose pratimuose tarnybos linija palaipsniui ilginama ir joje daromi įvairiuose punktuose keli pasisukimai. Laužtos linijos dalių ilgis turi būti netrumpesnis kaip 150 metrų.

Jei tolimesnis mokymas nebus sėkmingas, tai bus ženklas, kad per greit buvo pereita prie pratimų ilgesnėse distancijose, arba kad nepakankamai buvo įvairinama pratimų vieta, nes šuo, atmindamas išėitų pratimų pasisukimus, stengiasi kartoti juos iš atminties. Šiuo atsitikimu reikia tuojau vėl pradėti pratimus su virve trumpuose atstumuose.

Prievarta gali būti vartojama tik tada, kai šuo jau pagrindinai išėjo mokymą, bet vis dėlto visos hausmės turi būti sąmoningai vartojamos, visada atsimenant, kad turima reikala su šuniu.

2. *Pratimai vidutiniškuose atstumuose ryšių tarnybai mokyti (1 — 3 km).*

Visi nurodymai, duoti ryšių šunų tarnybai trumpuose atstumuose mokyti, tinka ir mokymui vidutiniškuose atstumuose. Vadovai turi patikrinti ir suderinti savo laikrodžius, pažymėti tarnybos pradžią (šunies išsiuntimo laiką) ir šunies atvykimo laiką. Kiekvieną kartą šuniui prabėgus liniją, turi būti padaryta pertrauka, kad šuo pasilsėtų.

Jei veikiama lauke su keletu šunų, tai dirbtinių pėdsakų linijas reikia tiesti tokiam atstume viena nuo kitos, kad šuo negalėtų pereiti iš vienos linijos į kitą. Linijos palaipsniui ilginamos ir įvairiuose punktuose daromos krypties atmainos.

Kiekvieną pratimų dieną, užsiimant rytais ir vakarais, pratimų vietą reikia keisti. Taip pat geistina keisti pratimų vietą reljefo, dirvos ir žemės paviršiaus atžvilgiu.

Mokymas turi eiti įvairiose oro sąlygose: lyjant, sningant, esant karščiams ir t. t.

3. *Pratimai dideliuose atstumuose ryšių tarnybai mokyti (3 — 7 km).*

Dideliuose atstumuose ryšių šuo paprastai bėga vidutiniškai kilometrą per 4 — 5 minutes. Kiekvieną kartą šuniui atbėgus, reikia daryti didesnę pertrauką, kad šuo galėtų atsilsėti. Vasaros metu, dideliems karščiams esant, reikia duoti šuniui vandens atsigerti. Šiuo atžvilgiu patogų nustatyti tarnybos linijos galą netoli vandens, pav., prie upelio, ežero ir t. t.

Laikas nuo laiko reikia kartoti pratimus trumpuose ir vidutiniškuose atstumuose. Tada galima patikrinti šunies veikimą.

4. *Tarnybos linijos ilginimas*

Kai šuo jau išmokytas, seka dirbtinius pėdsakus, taisyklingai ir patikimai veikia tarp nustatytų dviejų punktų, galima pradėti mokyti jį sekti prailgintus pėdsakus. Tas daroma taip.

Pratiesiama šios skilties pirmame punkte aprašytu būdu dirbtinių pėdsakų linija, ir šuo siunčiamas pas priėmėją. Kai šuo nubėga tiek, kad jau nebemato siuntėjo, pastarasis eina nuo linijos pradžios 50 — 75 žingsnių į šoną tokia kryptimi, kad sudarytų buką kampą su pagrindine linija ir eidamas tuo pačiu kvepiančiu skystimu žymi savo pėdsakus. Iš naujai pasirinkto punkto jis būtinai turi matyti visą naujų pėdsakų liniją ir pagrindinės linijos pradžią. Čia vadovas pasislėpęs atsigula. Paprastai šuo, grįžęs į išeities punktą ir neradęs ten siuntėjo, valandėlei stabtelės ir pradės dairytis, bet dažniausiai tuojau nuleidęs galvą pradės uostyti žemę ir, laikydamasis pėdsakų kvapo, suras savo vadovą. Jei šuo, grįžus į išeities punktą, nieškotų siuntėjo ir bandytų grįžti pas priėmėją, siuntėjas tyliai jį pašauktų. Tada paskatins šunį ieškoti ir surasti savo vadovą.

Po pertraukos šuo vėl siunčiamas atgal. Šį pratimą kartojant geistina elgtis atvirksčiai. Siuntėjas lieka vietoje, bet priėmėjas, pasiuntęs atgal šuo-

nį, prailgina dirbtinių pėdsakų liniją. Šuo, antru kartu siuntėjo pasiūstas, atbėga ir, neradęs toj pačioj vietojė priėmėjo, ieško jo, sekdamas naujus pėdsakus.

Kai šuo patikimai veikia prailgintoje linijoje, galima pradėti ilginti abu tarnybos linijos galus. Dirbtinių pėdsakų sudarymas ir jų prailginimas, visada turi būti atliekamas taip, kad šuo to nematyty.

Kai šuo gerai atlieka ir šį pratimą, jis pasunkinamas tuo būdu, kad pėdsakai prailginami laužtąja linija.

Jei šiuose pratimuose bus sutikta kliūčių, reikia tuojau pradėti karoti lengvesnius pratimus, būtent, pratiesiant vieną linijos galą.

5. Tarnybos linija su pertraukomis

Karo meto aplinkybėse bus daug atsitikimų, kai tarnybos linija bus artilerijos ugnies arba tekančio vandens suardyta bei pertraukta. Ryšių šunes turi būti įpratinti tas kliūtis nugalėti. Del to tolimesnių užsiėmimų metu reikia dirbtinai liniją pertraukti. Tas daroma arba sulaikant vietomis skystimą ir neleidžiant jam lašėti, arba tiesiant pėdsakus skersai upelio, balos, griovio ir t. t.

Be to, reikia pratinti šunis veikti ryšių linijoje abiem būdais, būtent, ir atnenant vietos daiktus ir pagal dirbtinius pėdsakus, kai pastarieji sudaryti ryšių linijai prailginti.

Tas yra ypatingai svarbu, nes karo meto aplinkybėse bus dažnai atsitikimų, kai siuntėjas ir priėmėjas del įvairių priežasčių turės keisti savo stovėjimo vietas.

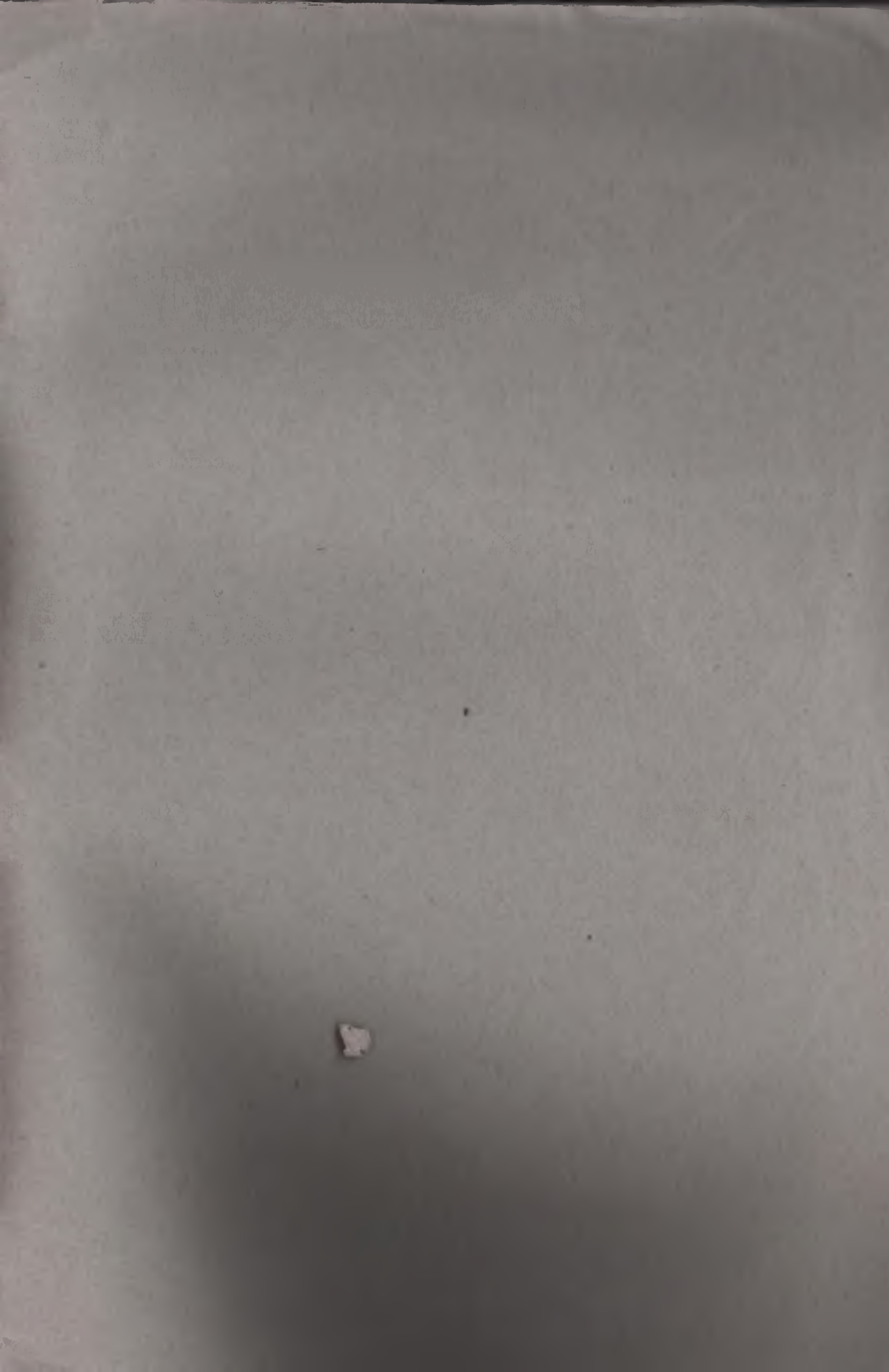
Pranešimų užrašų knygos forma

N kautynių patrulio — N kuopos štabo linija.

(posto vieta)

Eilės Nr.	P A S I Ū S T A				G A U T A				PASTABOS
	Laikas	Pranešimo nr. arba trumpas turinys	Nunešusio pranešimą šunies vardas	Kur	Laikas	Pranešimo nr. arba trumpas turinys	Atnešusio pranešimą šunies vardas	Iš kur	
1	VII. 5 15 val. 35 min.	1 nr.	Džekas	kuo- pos štabo postą					Tam tikroje li- nijoje baigus tarnybą vado- vas pasirašo knygoje.
2	—	—	—	—	V 12 val. 45 min.	4 nr.	Džekas	Iš kuo- pos štabo posto	

(Vadovo parašas)

358.296

Ur 28